

Armakuna i phaqcha: użycie świeckie i rytualne wody w llaqta Machupicchu i jej stanowiskach satelitarnych.

W Andach nie istniały źródła pisane, które mogłyby przekazać szczegółowe informacje o funkcjonowaniu różnych kultur przedhiszpańskich, w tym kultury inkaskiej. Jedynym dostępnym źródłem informacji pisanej są relacje historyczne pozostawione przez konkwistadorów i ich następców, którzy przybyli w Andy. Kroniki kolonialne są doskonałym źródłem informacji o państwie inkaskim, ale mają pewne ograniczenia związane z różnicami kulturowymi oraz lingwistycznymi. Wynikające z tych ograniczeń czynniki wpływały na percepcję zarówno kronikarzy, jak i ich odbiorców. Przez wieki kroniki historyczne były głównym źródłem informacji o państwie Inków, aż do czasu, gdy archeologia andyjska zaczęła wytyczać nowe ścieżki badań. Dopiero wyniki prac archeologicznych pozwoliły odpowiedzieć na niektóre pytania badawcze dotyczące kultur przedhiszpańskich.

W związku z tym, że nie istnieją żadne inkaskie źródła pisane, jedynie efektywne połączenie danych etnohistorycznych z informacjami archeologicznymi może pomóc w rekonstrukcji obyczajów kultury inkaskiej. Celem prezentowanej pracy jest rekonstrukcja sposobu funkcjonowania systemu gospodarki wodnej w państwie Inków. Przedmiotem badań są dwa aspekty, które w badanym obszarze są ze sobą powiązane: pojęcia "*armakuna*" i "*phaqcha*", które w quechua odpowiadają odpowiednio zjawisku rytualnego i świeckiego korzystania z wody. Koncepcja wykorzystania wody w tych aspektach jest bardzo szeroka, dlatego praca koncentruje się na obszarze Narodowego Parku Archeologicznego Machupicchu, a konkretnie na llaqta Machupicchu oraz jej stanowiskach satelitarnych, traktowanych jako jeden system gospodarczy.

W opracowaniu zwrócona została uwaga na dwa kluczowe aspekty: użycie wody przy wybranych rytuałach w kulturze inkaskiej oraz prawdopodobieństwo tychże celebracji na badanym obszarze. Aby przybliżyć tę problematykę, pierwsza część - uważana za bardziej teoretyczną - zajmuje się koncepcją systemów zarządzania wodą, podczas gdy druga część, bardziej praktyczna, przedstawia przykłady z obszaru andyjskiego oraz z Narodowego Parku Archeologicznego Machupicchu.

Celem pracy nie jest wyjaśnienie wykorzystania wody w Andach, ale omówienie niektórych systemów gospodarki wodnej, które służyły różnym zabiegom. W ten sposób zbadane zostały systemy, w których przepływy wody były modyfikowane ze względów konstrukcyjnych. Inwestycje w infrastrukturę wodną miały w kulturach andyjskich niezwykle wysoki status i były atrybutem postaci boskich, więc logiczną konsekwencją jest założenie, że

był to sposób na legitymizację władzy inkaskiej. W pracy przyjęto założenie, zgodnie z którym inkaskie systemy wodne pełniły rolę polityczną w kontekście propagandowym, gdyż poprzez budowę skomplikowanych struktur hydraulicznych miały demonstrować potęgę władcy. Ponadto, ze względu na duże zagęszczenie takich konstrukcji na terenie Parku Machupicchu, prawdopodobnie badany region był postrzegany jako obszar silnych, nadprzyrodzonych, wpływów. W tym przypadku, ta nadludzka siła użyta do budowy sieci systemów zarządzania wodą byłaby w posiadaniu inkaskiego władcy.

Celem niniejszego opracowania jest przedstawienie systemów gospodarki wodnej w otoczeniu Narodowego Parku Archeologicznego Machupicchu. W związku z powyższym zaproponowano następującą strukturę pracy.

W pierwszej części czytelnik znajdzie rozdziały poświęcone przekazom historycznym. Pierwszy rozdział oparty jest na informacjach pochodzących ze słowników kolonialnych. W tej części, terminy związane z wodą - zarówno w języku quechua jak i hiszpańskim - są zaprezentowane, aby pokazać złożoność terminologiczną tematu. Drugi rozdział dotyczy relacji historycznych Europejczyków i Metysów oraz ich postrzegania struktur gospodarki wodnej. Przytaczane relacje zostały napisane zgodnie z europocentrycznym punktem widzenia i są obarczone pewnymi ograniczeniami. Druga część rozdziału skupia się na informacjach etnohistorycznych dotyczących sposobów wykorzystania wody przez Inków. Wśród referencji można znaleźć informacje na temat funkcji niektórych zespołów hydraulicznych. W trzecim rozdziale przedstawione zostały dane dotyczące obfitości systemów gospodarki wodnej w Andach. Analizując różne andyjskie stanowiska możliwe było znalezienie analogii do badanego obszaru projektu.

W drugiej części pracy znajduje się studium skoncentrowane na obszarze Ilaqta Machupicchu i stanowiskach jej satelitarnych. Na początku tego rozdziału czytelnik znajdzie propozycję metodologiczną dla studium hydrologicznego, natomiast w kolejnej części przedstawiona jest analiza systemów gospodarki wodnej. Praca została rozszerzona o aneksy, które stanowią uzupełnienie do zrealizowanego projektu badawczego.